

Prestiž, image, důvěryhodnost a komunitní role knihoven: průzkum postojů veřejnosti ke knihovnám

The prestige, image, credibility and community role of libraries: a survey of public attitudes towards libraries

PhDr. Ladislava Zbiejczuk Suchá, PhD., Bc. Jáchym Kubáček, Mgr. David Lacko / Katedra informačních studií a knihovnictví, Filozofická fakulta, Masarykova univerzita (Department of Information and Library Studies, Faculty of Arts, Masaryk University, Brno), Arne Nováka 1, 602 00 Brno; Mgr. Ondřej Hudeček, Ph.D. / Městská knihovna v Praze (City Library in Prague), Mariánské nám. 1, 115 72 Praha 1

Resumé:

Článek přináší výsledky průzkumu zaměřeného na vnímání prestiže knihovnického povolání, image knihoven, důvěryhodnosti a komunitní role knihoven veřejností v České republice. Dotazníkový průzkum proběhl na vzorku 1012 respondentů při sledování reprezentativnosti dle pohlaví, věku, vzdělání, kraje a velikosti místa bydliště. Mezi nejzajímavější zjištění patří zejména vnímaná prestiž knihovnického povolání ve srovnání s ostatními vybranými profesemi, vysoká míra vnímání důvěryhodnosti knihoven, zdrojů poskytovaných knihovnami a důvěry v kompetence knihovníků ověřovat informace nekorespondující s uváděným chováním respondentů, kteří často jako zdroje ověřování informací upřednostňují jiné strategie.

klíčová slova: knihovny, důvěra, image, prestiž, komunitní knihovny, průzkum, dotazník

Summary:

The article presents the results of a survey focused on the public's perception of the prestige of the library profession, the image of libraries, and the credibility and community role of libraries in the Czech Republic. The questionnaire survey was conducted on a sample of 1012 respondents, considering representativeness by gender, age, education, region and the size of the place of residence. Among the most interesting findings are: the average perceived prestige of the library profession compared to other selected professions, the high level of perceived credibility of libraries, resources provided by libraries, and trust in the competence of librarians to verify information. However, these findings do not correspond with the actual behaviour of respondents, who often choose other means than libraries as their sources for verifying information.

Keywords: libraries, credibility, image, prestige, community libraries, survey, questionnaire

Úvod

Vnímání knihoven a knihovnického povolání veřejností je námětem mnoha zahraničních studií. V českém prostředí se knihovnám věnuje řada výzkumů, chybí však například informace o vnímání knihoven veřejností, které by mohly být velmi přínosným podkladem pro pochopení a komunikaci role knihoven jako veřejných institucí i jako podklad pro strategické plánování. V březnu 2020 se v rámci projektu Katedry informačních studií a knihovnictví Filozofické fakulty Masarykovy univerzity (KISK FF MU) „Centrum sociálních inovací ve veřejných knihovnických a informačních službách“ uskutečnilo online dotazníkové šetření, které se částečně zaměřilo i na vnímání knihoven a knihovníků ze strany veřejnosti. Vzhledem k aplikační povaze činnosti centra, které podporovalo

konkrétní projekty knihoven zaměřené například na roli knihoven při zvyšování mediální gramotnosti a při ověřování informací i na rozvoj komunitních funkcí v konkrétních lokalitách, byl v dotazníku kladen důraz na vnímání důvěryhodnosti knihoven a vnímání komunitní role knihoven. V dílčích aplikačních aktivitách projektu projektový tým také opakovaně narážel na automatický předpoklad nižší prestiže knihoven a knihovnického povolání, které v dotazníkovém šetření také autorský tým ověřoval. Data z dotazníku sloužily projektovému týmu pro plánování a evaluaci aktivit projektu a zveřejněna byla jen jejich část (Katedra informačních studií a knihovnictví 2020), autorský tým se však domnívá, že mohou být zajímavým příspěvkem do odborné debaty o knihovnách a jejich budoucích rolích v České republice.

Průzkum se tedy zaměřil na následující výzkumné otázky:

- *Jaká je vnímaná prestiž knihovnického povolání?*¹
- *Jsou knihovny v ČR vnímány jako důvěryhodné instituce?*
- *Jsou knihovny vnímány jako instituce podporující komunity?*
- *Jak vnímá veřejnost ideální roli knihoven ve společnosti?*
- *Jaká je v současnosti vnímaná image knihoven v České republice?*

Prestiž knihovnického povolání a image knihoven v ČR

Image a prestiž knihovnického povolání byly častým námětem výzkumů a statí (Billédi 1989; Bloomfeld 1995; Tevis a Tevis 2005; Seale a Mirza 2019), přičemž tyto výzkumy se často odkazují na stereotypní zobrazování knihovníků a knihoven, případně stereotypní zobrazování knihoven (Jennings 2016). Některé novější výzkumy si také všímají odlišné prestiže knihovnické profese dle genderu (Eva et al., 2021). V českém prostředí se pravidelně zkoumá věková, vzdělanostní a mzdová struktura pracovníků v knihovnách (Richter a Pillerová 2017), samotná prestiž knihovnické profese viděná očima veřejnosti se však nezkoumá. Existuje ale pravidelný průzkum prestiže povolání s pevnou metodologickou strukturou, který zajišťuje Centrum pro výzkum veřejného mínění (CVVM), z něž jsme se rozhodli pro potřeby zjišťování prestiže knihovnické profese vycházet.

Důvěryhodnost knihoven

Role knihoven je vnímána jako klíčová i v kontextu současné společnosti, která se někdy označuje jako post-faktická (*post-truth society*) a ve které hrají velkou roli dezinformace, sociální bubliny a další faktory (Lewandowsky et al. 2017; Wardle 2017). Knihovny bývají v této souvislosti zmiňovány jako instituce, které mají i díky vysoké míře důvěry potenciál bojovat s dezinformacemi či poskytovat kvalitní a ověřené informace. Důvěryhodnost knihoven jako institucí potvrzuje i výzkum Pew Research Center (2017), podle něhož americká veřejnost důvěřuje informacím zprostředkovaným knihovnami více než informacím poskytovatelů zdravotnické péče, rodiny a přátel, lokálních zpravodajských organizací či vládních zdrojů. Podle Sullivana (2019) však knihovny tento potenciál nemohou vždy využít, protože vztah mezi vnímanou důvěryhodností a efektivitou intervence zůstává stále nejasný.

V České republice důvěryhodnost vybraných veřejných institucí zkoumá pravidelně Centrum pro výzkum veřejného mínění (CVVM). Tradičně se mezi vybranými veřejnými institucemi vyskytuje z hlediska důvěry na prvním místě armáda a policie, na opačné stra-

1 Hlavní zjištění týkající se prestiže byla již dříve publikována ve formě reportu na stránkách Katedry informačních studií a knihovnictví (viz <https://kisk.phil.muni.cz/aktualne/aktuality/jaka-je-prestizknihovnickeho-povolani>).

ně spektra jsou neziskové organizace, politické strany a hnutí a církve. Knihovny nejsou v současnosti mezi zkoumané instituce zařazeny (Hanzlová 2020).

Vnímání knihoven a jejich komunitní a vzdělávací role z pohledu veřejnosti

Knihovny aspirují na to, aby se staly důležitou součástí společnosti a působily jako pilíře občanské společnosti, přirozená centra komunit, vzdělávací a vzdělanost podporující instituce, a také jako správci kulturního a znalostního bohatství (*Koncepce.knihovna.cz 2021*). Aspirace knihoven přitom mohou a nemusí být v souladu s image, kterou knihovny u veřejnosti mají. Vnímání knihoven se věnuje řada zahraničních výzkumů, přičemž velká část těchto studií se zaměřuje na vnímání akademických knihoven v rámci univerzit, ať už ze strany fakult a akademických pracovníků (Weng, Murray 2020) nebo ze strany studentů (LeMire et al. 2021; Long 2011), případně na jejich image v oborových publikacích (Still 1998). Výzkumy vnímání veřejných knihoven ze strany veřejnosti pocházejí především z amerického (Sin a Vakkari 2015) či severoevropského (Vakkari, Serola 2012) prostředí a zaměřují se zejména na vnímaný přínos knihoven. Sin a Vakkari (2015) poukázali na to, že veřejnost spatřuje pozitiva knihoven především v možnosti čtení fikce a odborné literatury, přičemž se ale vnímání přínosů mění dle sociodemografických aspektů respondentů. Zatímco ženy oceňovaly benefity čtení a sebevzdělávání, mladší respondenti a etnické minority více akcentovaly přínosy v oblasti komunitních služeb zaměřené na každodenní benefity využívání knihoven. Vakkari a Serola (2012) identifikovali tři typy přínosů knihoven pro veřejnost: benefity pro každodenní aktivity, kulturní zájmy a kariéru. Vnímání knihoven jako komunitních center veřejnosti se také věnuje Pew Research Center. Podle výzkumu (Pew Research Center 2016) jsou americké knihovny vnímány jako instituce poskytující bezpečné místo pro trávení času, vytvářející vzdělávací příležitosti pro lidi všech věkových skupin, pomáhající posilovat kreativitu u mladých a poskytující důvěryhodný prostor pro poznávání nových technologií. Podle stejného výzkumu ženy více souhlasí s názorem, že knihovny přispívají ke komunitnímu životu.

Metodologie

Průzkum byl realizován formou online dotazníkového šetření. Sběr dat probíhal na panelu společnosti Perfect Crowd, s.r.o. mezi 20. a 23. březnem 2020 (postoje respondentů tedy mohou být ovlivněny i vyhlášením nouzového stavu během pandemie COVID-19 od 12. března 2020). Sběr byl realizován jako kvótně reprezentativní pro populaci České republiky. Odpovídalo 1012 respondentů. Data byla vyhodnocena v programech SPSS a Excel.

Otázka týkající se důvěryhodnosti knihoven byla inspirována šetřením „*Důvěra k vybraným institucím veřejného života*“, kterou pravidelně realizuje Centrum pro výzkum veřejného mínění (dále CVVM). Pro zkoumání prestiže povolání byla přejata otázka CVVM zjišťující prestiž povolání z roku 2020 včetně seznamu profesí i instrukcí k vyplnění otázky. Tým Katedry informačních studií a knihovnictví FF MU však doplnil do seznamu profesí i opačné genderové tvary (např. „lékař/ka“ místo „lékař“). Otázky zaměřené na vnímané komunitní role knihoven byly převzaty z výzkumu Pew Research Center (2016).

Plné znění otázek v dotazníku přikládáme ve formě přílohy článku.

Charakteristika respondentů

Dotazník vyplnilo 1012 respondentů. Kvóty byly nastaveny tak, aby bylo dosaženo reprezentativnosti dle pohlaví, věku, vzdělání, kraje a velikosti místa bydliště (rozložení respondentů ukazuje tabulka 1).

Tabulka 1 Sociodemografické složení respondentů v průzkumu

Celkem	1012	100 %
POHLAVÍ		
Muž	526	52 %
Žena	486	48 %
VĚK		
Méně než 24 let	175	17 %
25–34 let	138	14 %
35–44 let	250	25 %
45–54 let	194	19 %
55–64 let	165	16 %
65 let a více	90	9 %
VZDĚLANÍ		
základní vč. neukončeného	132	13 %
vyučen/a, středoškolské bez maturity	265	26 %
středoškolské s maturitou	371	37 %
vyšší odborné, vysokoškolské	244	24 %
VELIKOST OBCE		
méně než 1000 obyvatel	158	16 %
1000–4999 obyvatel	207	20 %
5000–19 999 obyvatel	202	20 %
20 000–99 999 obyvatel	184	18 %
100 000 a více obyvatel	261	26 %
KRAJ*		
Hlavní město Praha	140	14 %
Středočeský kraj	116	11 %
Jihočeský kraj	62	6 %
Plzeňský kraj	54	5 %
Karlovarský kraj	21	2 %
Ústecký kraj	83	8 %
Liberecký kraj	35	3 %
Královéhradecký kraj	55	5 %
Pardubický kraj	50	5 %
Kraj Vysočina	37	4 %
Jihomoravský kraj	110	11 %
Olomoucký kraj	68	7 %
Moravskoslezský kraj	118	12 %
Zlínský kraj	63	6 %

*Součet procentuálních podílů nedává hodnotu 100 % vzhledem k zaokrouhlování.

Návštěvnost knihoven a využívání jejich služeb

64 % respondentů (přesně 64,92 %) v průzkumu uvedlo, že alespoň jednou za poslední rok navštívili knihovnu (viz graf 1) – 5 % respondentů navštěvuje knihovnu alespoň jednou týdně, jednou za dva týdny navštěvuje knihovnu 8 % respondentů, 23 % chodí do knihovny alespoň jednou za měsíc, 12 % jednou za čtvrt roku, 9 % dvakrát do roka a 7 % uvedlo, že knihovnu navštívilo jednou.

Graf 1 Frekvence návštěv knihovny (N=1012)

Respondentům, kteří navštívili za uplynulý rok knihovnu alespoň jednou, byla položena otázka, jaké služby knihoven využili v posledním roce. Téměř 80 % respondentů knihovnu využilo pro půjčení knihy, dalšími častými způsoby využití knihovnických služeb bylo samostatné studium či čtení (32 %), ověřování informací (25 %), konzultace s knihovníkem či knihovnicí (24 %) či využití prostoru či zázemí knihovny (23 %). Podrobnější výsledky ukazuje graf 2.

Graf 2 Využívanost služeb knihoven (N = 657)

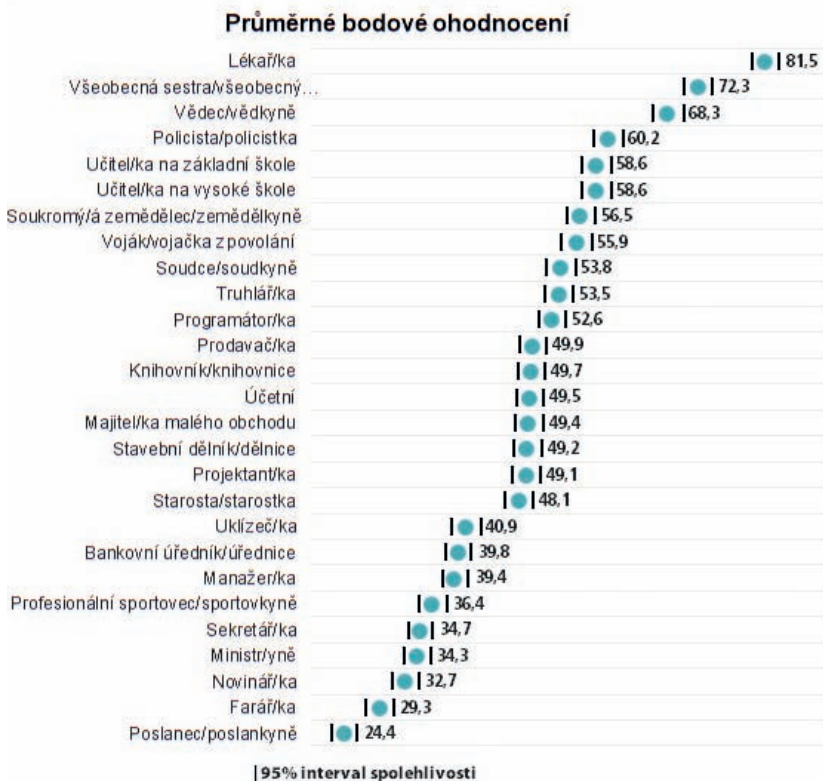
Výsledky

Prestiž knihovnického povolání

Prestiž knihovnického povolání je problematika, která by se dala nahlížet z mnoha úhlů, jak nastínil úvod tohoto článku. S respektem k tradici zjišťování prestiže profesí v českém prostředí byla pro otázku o prestiži povolání do dotazníku přejata otázka CVVM zjišťující prestiž povolání z roku 2016 včetně seznamu profesí i instrukcí k vyplnění otázky. Znění otázky tedy bylo: „Na seznamu jsou uvedena některá povolání. Vyberte povolání, jehož si vážíte nejvíce, a dejte mu 99 bodů. Pak vyberte takové, jehož si vážíte nejméně, a obodujte je číslem 01. Poté postupujte odshora dolů a všem zbývajícím přiřadte body od 02 do 98 podle osobního uvážení.“ Do původního seznamu profesí byla přidána profese „knihovnik/knihovnice“.

Mezi 27 různými typy profesí se umístili knihovníci a knihovnice na 13. místě – zhruba uprostřed pomyslného žebříčku profesí. Přesné rozložení ukazuje graf 3.

Graf 3 Hodnocení prestiže povolání (N=1012)

Níže uvedené 95% intervaly spolehlivosti naznačují², že se vnímání knihovnické profese pohybuje mezi 11. a 18. příčkou žebříčku (viz tabulka 2).

2 95% interval spolehlivosti = výpočet, do jaké míry můžeme s jistotou tvrdit, že hodnoty v daném intervalu platí pro celou populaci (nejen pro náš vzorek).

Tabulka 2 Hodnocení prestiže povolání (N=1012)

Pořadí	Povolání	Průměrné hodnocení	95% intervaly spolehlivosti
1.	lékař/ka	81,50	79,73 – 83,27
2.	všeobecná sestra/všeobecný ošetřovatel	72,34	70,48 – 74,20
3.	vědec/vědkyně	68,29	66,25 – 70,32
4.	policista/policistka	60,16	58,15 – 62,15
5.	učitel/ka na základní škole	58,59	56,62 – 60,56
6.	učitel/ka na vysoké škole	58,56	56,61 – 60,50
7.	soukromý/á zemědělec/zemědkyně	56,45	54,51 – 58,37
8.	voják/vojačka z povolání	55,89	53,80 – 57,98
9.	soudce/soudkyně	53,76	51,71 – 55,81
10.	truhlář/ka	53,51	51,62 – 55,38
11.	programátor/ka	52,56	50,68 – 54,41
12.	prodavač/ka	49,91	47,98 – 51,84
13.	knihovnick/knihovnice	49,71	47,81 – 51,60
14.	účetní	49,49	47,65 – 51,33
15.	majitel/ka malého obchodu	49,41	47,57 – 51,25
16.	stavební dělník/dělnice	49,21	47,28 – 51,12
17.	projektant/ka	49,05	47,21 – 50,89
18.	starosta/starostka	48,05	46,12 – 49,97
19.	uklízeč/ka	40,93	38,91 – 42,94
20.	bankovní úředník/úřednice	39,84	38,08 – 41,59
21.	manažer/ka	39,39	37,62 – 41,16
22.	profesionální sportovec/sportovkyně	36,40	34,49 – 38,29
23.	sekretář/ka	34,68	33,01 – 36,34
24.	ministr/yně	34,30	32,40 – 36,18
25.	novinář/ka	32,74	30,95 – 34,51
26.	farář/ka	29,26	27,34 – 31,17
27.	poslanec/poslankyně	24,43	22,73 – 26,12

Hodnocení prestiže knihovnické profese mírně roste se vzděláním a je vysoká u nejvyšší věkové kategorie odpovídajících (průměrný počet bodů u všech skupin byl 50, lidé s vysokoškolským vzděláním měli průměrné hodnocení 55, lidé 65+ průměrně hodnotili 54 body). Mírně lépe knihovnickou profesi také hodnotí ženy ve srovnání s muži (průměrně 51 a 48 bodů), jak ukazuje tab. 3.

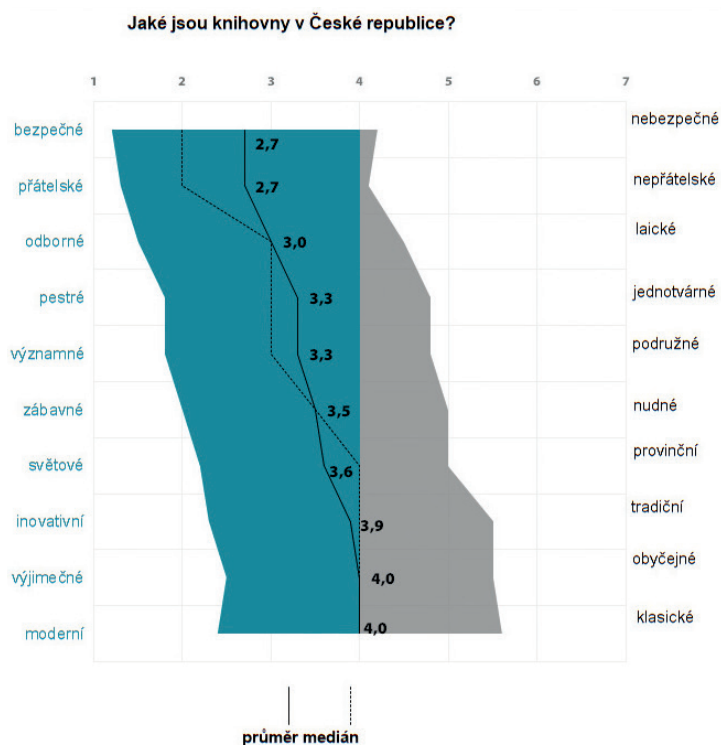
S prestiží knihovnického povolání souvisí také image knihoven v České republice. Chtěli jsme ověřit, jak respondenti vnímají knihovny v ČR obecně. Ukázalo se, že knihovny jsou vnímány především jako bezpečné a přátelské instituce, na půl cesty mezi inovací a tradicí, výjimečností a obyčejností a moderním image a klasikou.

Následující grafy (4–7) zobrazují průměrné hodnocení a míru rozptýlení hodnot od průměrné (střední) hodnoty na 95% hladině významnosti nejprve u celku a poté u jednotlivých skupin podle pohlaví, věku a vzdělání.

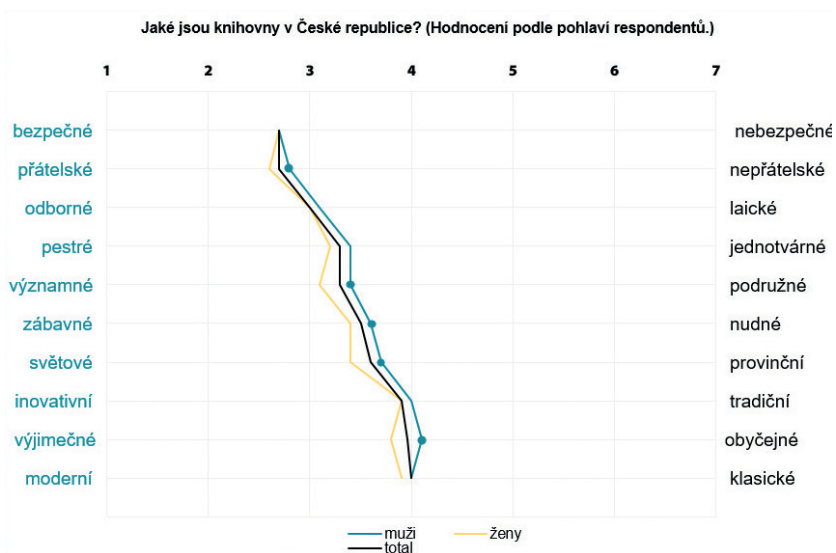
Tabulka 3 Bodové skóre u prestiže povolání podle pohlaví, věku a vzdělání respondentů (N=1012)

	DLE POHLAVÍ		DLE VĚKU						DLE VZDĚLÁNÍ			
	Muži	Ženy	Méně než 24	25-34	35-44	45-54	55-64	65 a více	základní vč. neukončeného	vyučena střed.školské bez maturity	střed.školské s maturitou	vyšší odborné, vysok.školské
Total	82	85	87	78	80	81	79	87	79	77	83	85
Lékař/ka	78	85	87	78	80	81	79	87	79	77	83	85
Všeobecná sestra/všeobecný ošetrovateľ	72	75	72	72	72	74	70	74	85	70	76	74
Vědec/vědkyně	68	71	69	70	69	71	61	71	59	61	73	74
Policista/policistka	60	64	64	64	59	59	56	61	55	55	64	63
Učitel/ka na základní škole	59	60	56	61	62	56	55	62	52	54	62	62
Učitel/ka na vysoké škole	59	59	62	57	60	56	56	61	53	50	62	66
Soukromý/zemědělec/zemědělkyně	56	58	52	55	55	59	58	62	47	54	59	60
Voják/vojáčka z povolání	56	60	67	63	52	54	50	50	55	52	58	57
Soudce/soudkyně	54	58	63	59	52	54	45	47	55	49	56	55
Truhlář/ka	54	54	49	54	53	54	54	59	44	53	56	55
Programátor/ka	53	53	54	54	50	51	53	59	46	47	55	58
Prodavač/ka	50	51	41	48	51	52	54	54	42	53	52	48
Knihovnik /knihovnice	50	51	46	49	50	50	49	54	41	44	53	55
Učební	49	52	48	52	50	47	49	52	45	44	53	53
Majitel/ka malého obchodu	49	50	47	50	49	48	50	56	42	46	52	53
Slavební dělník/dělnice	49	50	44	50	49	50	51	51	43	54	50	46
Projektant/ka	49	49	48	52	49	48	47	55	40	45	51	56
Starosta/starostka	48	51	52	50	48	46	45	50	43	43	51	52
Uklízeč/ka	41	41	32	39	41	44	45	46	36	48	41	37
Bankovní úředník/úřednice	40	42	42	38	40	39	37	43	40	38	40	41
Manažer/ka	39	41	45	43	39	37	35	39	37	34	40	46
Profesionální sportovec/sportovkyně	36	36	33	40	37	36	37	36	34	35	38	36
Sekretář/ka	35	35	36	37	35	33	33	36	33	31	36	37
Ministryně	34	32	37	42	34	32	30	39	37	31	34	37
Novinář/ka	33	31	34	31	35	34	33	26	32	28	35	35
Farář/ka	29	30	28	36	28	25	31	29	25	27	30	33
Poslanec/postanyná	24	27	34	27	23	23	18	21	32	21	25	24

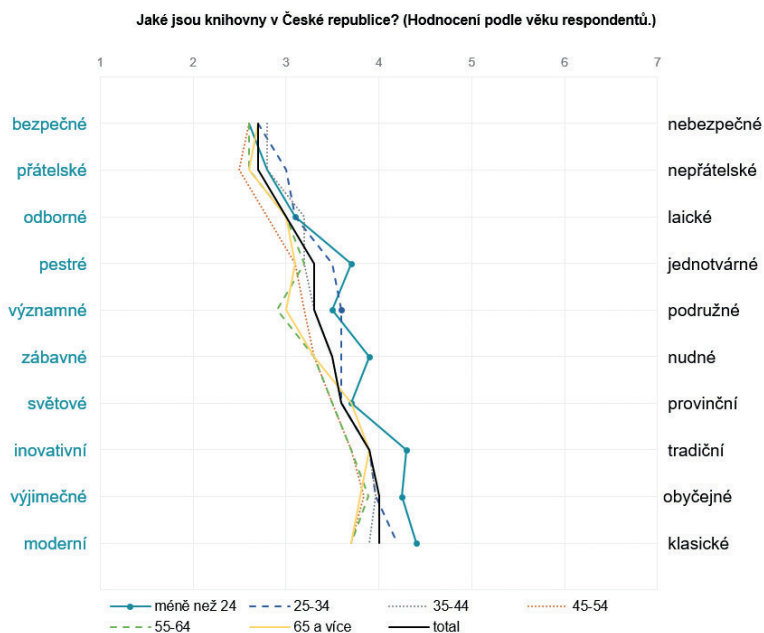
Graf 4 Image knihoven dle hodnocení sémantických diferenciálů (N=1012)

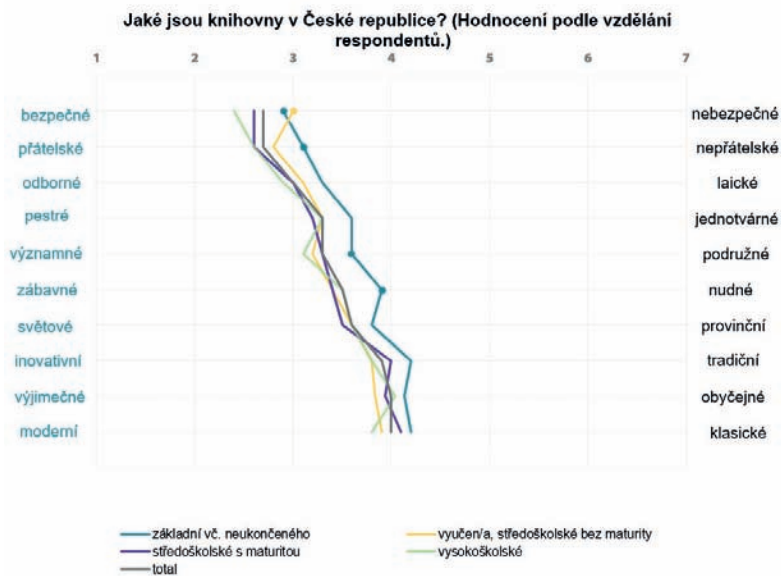
Graf 5 Image knihoven dle hodnocení sémantických diferenciálů (dle pohlaví, N=1012)

Graf 6 Image knihoven dle hodnocení sémantických diferencíálů (dle věku, N=1012)

Graf 7 Image knihoven dle hodnocení sémantických diferencíálů (dle vzdělání, N=1012)

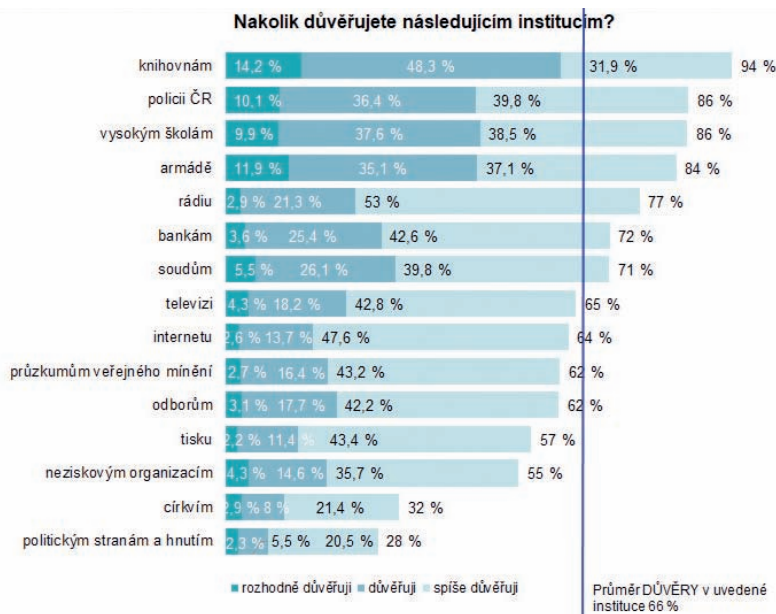

Důvěryhodnost knihoven

V realizovaném průzkumu jsme vycházeli z palety institucí, jejichž důvěryhodnost tradičně zkoumá CVVM (Hanzlová 2020). Původní znění otázky „Řekněte prosím, důvěřujete nebo nedůvěřujete a) soudům, b) policii ČR, c) armádě, d) tisku, e) televizi, f) rádiu, g) odborům, h) církvím, i) neziskovým organizacím, j) bankám, k) internetu, o) výzkumům veřejného mínění, p) politickým stranám a hnutím?“ (možnosti odpovědí: rozhodně důvěřuji, spíše důvěřuji, spíše nedůvěřuji, rozhodně nedůvěřuji) jsme pro potřeby online dotazování nahradili formulací „Nakolik důvěřujete následujícím institucím?“ (možnosti: rozhodně důvěřuji, důvěřuji, spíše důvěřuji, spíše nedůvěřuji, nedůvěřuji, rozhodně nedůvěřuji), za kterou následoval výčet vybraných institucí, mezi něž jsme zařadili i knihovny.

Výsledek je pro knihovny mimořádně příznivý, protože ukazuje, že knihovny se v porovnání s tradičně sledovanými institucemi těší nejvyšší možné míře důvěry (14 % respondentů odpovědělo rozhodně důvěřuji, 48 % důvěřuji, 32 % spíše důvěřuji – celkem 94 % důvěry). Na druhém místě se umístila policie (celkem 86 % důvěry) a vysoké školy (86 % důvěry), na třetím místě armáda (celkem 84 % důvěry). Stejně jako u výzkumů CVVM se mezi institucemi, kde převažuje nedůvěra nad důvěrou, ocitly církev a politické hnutí a strany. Podrobné výsledky jsou shrnuty v grafu 8.

Graf 8 Hodnocení důvěry ve vybrané veřejné instituce (N=1012)

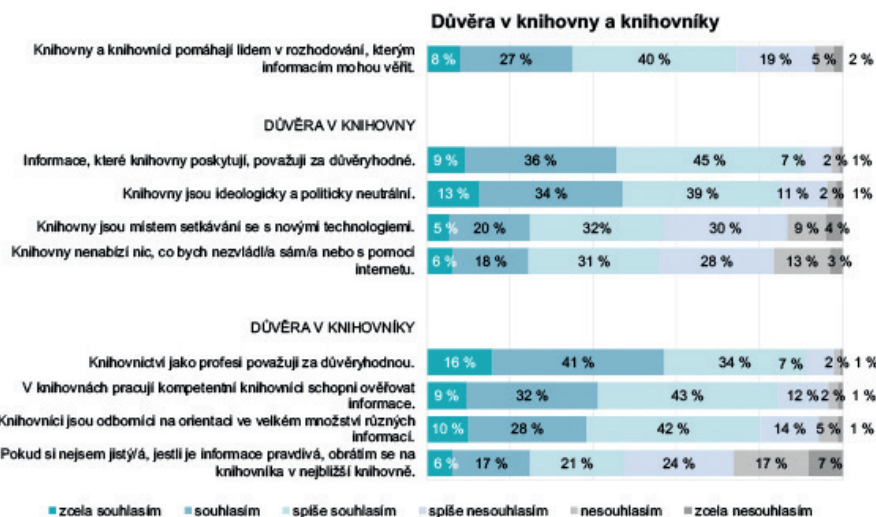

Ve výzkumu jsme se zaměřili i na jednotlivé aspekty důvěry. Celkem 75 % respondentů souhlasilo s názorem, že knihovny a knihovníci pomáhají lidem v rozhodování, kterým informacím mohou věřit. Informace, které poskytují knihovny, považuje za důvěryhodné 90 % odpovídajících. 86 % respondentů souhlasilo s tvrzením, že knihovny jsou ideologicky a politicky neutrální. Nižší procento respondentů souhlasí s tvrzením, že knihovny jsou důvěryhodným místem pro setkávání se s novými technologiemi (57 %). Důvěryhodnost knihoven ale není jediným aspektem přijímání informací – 56 % respon-

dentů souhlasilo s tvrzením, že knihovny nenabízejí nic, co by nezvládli vyhledat sami nebo s pomocí internetu, tedy důvěra v knihovny sama o sobě neznamená, že na ně lidé budou více spoléhat při samotném vyhledávání informací.

Důležitým aspektem důvěry v knihovny je také důvěra v knihovnice a knihovníky (viz graf 9). S výrokem „*Knihovnictví jako profesi považují za důvěryhodnou*“ souhlasilo celkem 91 % respondentů. 84 % lidí souhlasilo s výrokem, že „*V knihovnách pracují kompetentní knihovníci schopní ověřovat informace*“. Čtyři pětiny (80 %) respondentů souhlasily s tvrzením, že „*Knihovníci jsou odborníci na orientaci ve velkém množství různých informací*“. U výroku ověřujícího chování ale byla míra souhlasu výrazně nižší – jen celkem 44 % respondentů souhlasilo s výrokem „*Pokud si nejsem jistý/á, jestli je informace pravdivá, obrátím se na knihovníka v nejbližší knihovně*“.

Graf 9 Hodnocení důvěry v knihovny a knihovníky – míra souhlasu s vybranými výroky (N=1012)

Součástí dotazníku bylo i srovnání jednotlivých typů zdrojů informací podle důvěry, kterou jim respondenti přikládají při rozhodování se. Autorský tým převzal otázku ze studie Pew Research Center (Horrigan 2017) a lokalizoval ji pro české prostředí. Původní znění otázky bylo: „*How much do you trust the following information sources when it comes to making decisions?*“. Pro potřeby realizovaného průzkumu byla otázka převedena do podoby: „*Když se rozhodujete, nakolik důvěřujete následujícím zdrojům informací?*“.

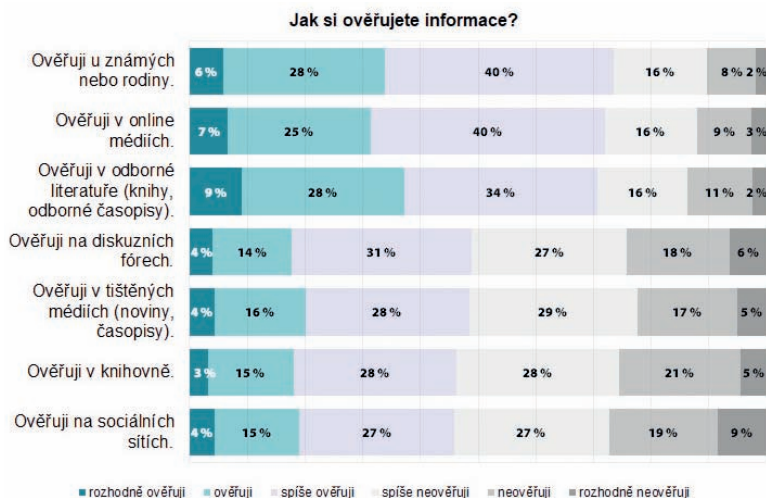
V odpovědích na tuto otázku byly nejlépe hodnoceny informace z odborných publikací a vědeckých výzkumů (důvěřuje celkem 94 % respondentů), informace od poskytovatelů zdravotní péče (celkem 92 % respondentů). Informace z veřejné knihovny nebo od knihovníků (88 %) jsou pro respondenty stejně důvěryhodné jako informace od rodiny a přátel (89 %). Jako poměrně důvěryhodné respondenty hodnotili ještě informace od národních tiskové agentury (80 %) a informace od veřejnoprávních médií (74 %) či informace z vládních zdrojů (63 %). Podrobnější výsledky jsou dostupné v grafu 10.

Graf 10 Důvěra ve vybrané informační zdroje při rozhodování se (N=1012)

Otázku zaměřenou na důvěryhodnost institucí jsme se rozhodli doplnit ještě otázkou týkající se chování při ověřování informací (viz graf 11). Z odpovědí vyplývá, že primárním zdrojem, u kterého si respondenti ověřují informace, jsou známí a rodina (74 %), dále online média (72 %) a odborná literatura (71 %). Knihovny (46 %) se v tomto případě umístily za výše zmíněnými zdroji, diskuzními fóry (49 %) i tištěnými médii (48 %).

Graf 11 Zdroje pro ověřování informací (N=1012)

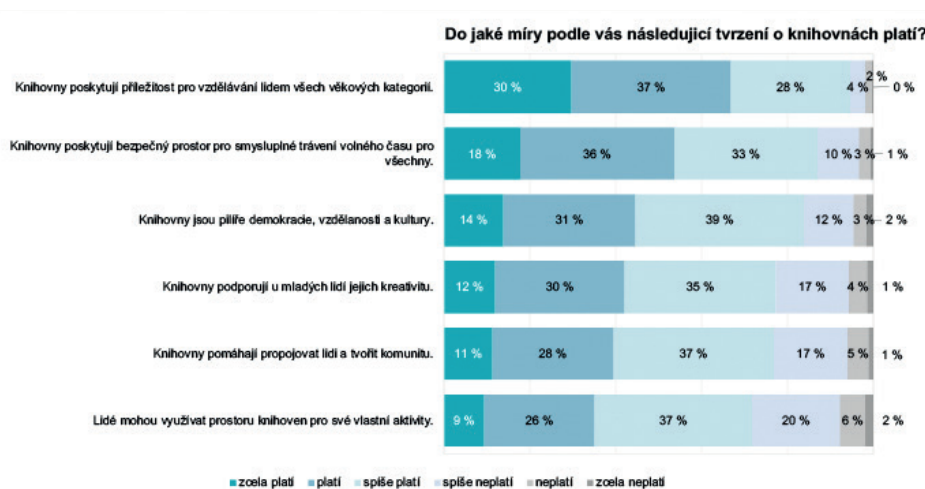
Vnímání knihoven a jejich komunitní a vzdělávací role

Poslední část dotazníku obsahovala výroky o komunitních a vzdělávacích funkcích knihoven, u kterých respondenti měli označit míru svého souhlasu. Otázka navazovala na šetření Pew Research Center (Horrigan 2016): „How much, if at all, do you think your

local public library contributes to the following things in your community?". Ve verzi pro realizované šetření otázka zněla: „Nyní vám nabídneme několik tvrzení o knihovnách. Do jaké míry podle vás následující tvrzení o knihovnách platí?". Při výběru možností odpovědí jsme vycházeli částečně z možností nabízených původní americkou studií, které jsme doplnili o výroky, které bylo užitečné ověřit v českém prostředí.

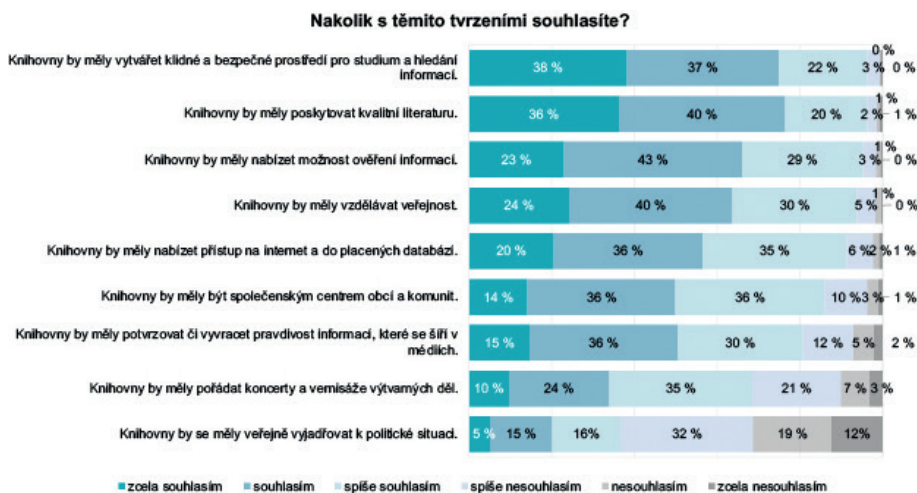
Nejvíce respondentů (95 %) souhlasilo s výrokem, že „Knihovny poskytují příležitost pro vzdělávání lidem všech věkových kategorií“. 87 % respondentů také souhlasilo s výrokem, že „Knihovny poskytují bezpečný prostor pro smysluplné trávení volného času pro všechny“. Jako „pilíře demokracie, vzdělanosti a kultury“ vnímá knihovny 84 % odpovídajících. 77 % respondentů souhlasilo s tvrzením, že „Knihovny podporují u mladých lidí jejich kreativitu“ a stejný počet respondentů (76 %) se ztotožnil s tvrzením „Knihovny pomáhají propojovat lidi a tvořit komunitu“. O něco menší část respondentů (72 %) souhlasila s výrokem, že „Lidé mohou využívat prostoru knihoven pro své vlastní aktivity“. Podrobnější rozložení odpovědí ilustruje graf 12.

Graf 12 Hodnocení platnosti tvrzení o knihovnách (N=1012)

V návaznosti na hodnocení současného vnímání knihoven v komunitní a vzdělávací oblasti jsme se ptali respondentů i na jejich představu o tom, co by knihovny měly dělat do budoucna. Největší skupina respondentů souhlasila s výroky „Knihovny by měly vytvářet klidné a bezpečné prostředí pro studium a hledání informací“ a „Knihovny by měly poskytovat kvalitní literaturu“. Jen nepatrně méně respondentů souhlasilo s výrokem, že knihovny by měly „nabízet možnost ověření informací“ (95 %) a „vzdělávat veřejnost“ (94 %). Z hlediska komunitních rolí knihoven nás zajímala míra souhlasu s výrokem „Knihovny by měly být společenským centrem obcí a komunit“ (86 %) a „Knihovny by měly potvrzovat či vyvracet pravdivost informací, které se šíří v médiích“ (81 %). Naopak nízká míra souhlasu se ukázala v případě výroku „Knihovny by se měly veřejně vyjadřovat k politické situaci“ (36 %). Míru souhlasu s předkládanými výroky podrobně popisuje graf 13.

Graf 13 Žádoucí role knihoven – míra souhlasu s vybranými výroky (N=1012)

Závěr

Realizované online šetření přineslo řadu dat, která v české debatě o veřejných knihovnách chyběla. Ukázalo ale také na řadu nejednoznačností, které jsou s vnímáním knihoven veřejností spojené. Potvrdilo, že knihovnická profese není v České republice vnímána ani jako prestižní, ale nepatří ani mezi nejméně prestižní povolání. Knihovny jsou hodnoceny jako bezpečné a přátelské místo, které není ani inovativní, ale ani úplně tradiční; není ani výjimečné, ani úplně obyčejné. Často zmiňovaný obraz knihovny jako „obýváku města“ (Olbrichová 2010) není tak silný jako asociace knihovny jako pracovny. Před vnímáním knihovny jako komunitního prostoru převládá vnímání knihoven jako míst pro vzdělávání, i když jejich vnímání jako bezpečného prostoru pro trávení volného času je také velmi silné.

Zajímavé, ale možná ještě méně jednoznačné závěry přinesla data o důvěryhodnosti knihoven. Zatímco obecná důvěra v knihovny je v porovnání s dalšími veřejnými institucemi vysoká a data potvrzují potenciál knihoven v oblasti poskytování důvěryhodných informací, další data ale také ukazují, že samotná důvěra v instituci nestačí, a reálné postoje i chování uživatelů knihoven jsou řízeny složitějšími vzorci. I když informace poskytované knihovnami respondenti považují za důvěryhodné, ve skutečnosti více než polovina lidí zároveň věří, že knihovny nenabízejí nic, co by nebylo dosažitelné vlastními silami či za pomoci internetu. A i když respondenti většinou souhlasí s tvrzením, že v knihovnách pracují lidé kompetentní ověřovat informace, a informace z veřejné knihovny a od knihovníků jsou vnímány jako jedny z nejdůvěryhodnějších, v reálném životě před ověřením informací knihovnou dávají respondenti přednost ověření u známých, rodiny, v online i tištěných médiích, odborné literatuře i na diskuzních fórech. Je tedy otázkou, zda a jak mohou knihovny potenciál, který skýtá vysoká důvěryhodnost knihoven a jejich zdrojů, využít (srov. Sullivan 2019) a proměnit v dobře zacílené služby s vysokým společenským dopadem.

Předkládaný průzkum byl realizován jako rozvojový projekt, proto během přípravy a realizace byl jen omezený prostor a prostředky pro přípravu robustní výzkumné metodologie. Autorský tým si uvědomuje, že převzetí otázek ze zahraničního výzkumu je problematické vzhledem k validitě výzkumných zjištění. Pro hlubší prozkoumání zvol-

ného problému by bylo zajisté vhodnější šetření formou náhodného výběru s osobním dotazováním a s předem otestovanými lokalizacemi otázek do českého prostředí, kterému by předcházel kvalitativní výzkum, jenž by umožnil poctivou konceptualizaci zkoumaných proměnných. V posledních letech se objevují nové přístupy k měření důvěry a nedůvěry v informační média (Macek a Macková 2018) a stejně tak i k měření prestiže povolání (Ishii et al. 2021, Majid a Haider 2008). Vzhledem k uspokojivému složení vzorku a tomu, že se jedná o první šetření zmiňovaných témat v českém prostředí, autorský tým předkládá dané výsledky jako první průzkum problematiky, na nějž může navazovat další odborná diskuze a upřesňující výzkumné studie.

Průzkum v knihovnách přinesl řadu dalších otázek, které se týkají zmíněných oblastí. Prestiž knihovnické profese i důvěru v knihovny jako veřejné instituce by bylo vhodné ověřit širším šetřením. V oblasti důvěry a důvěryhodnosti průzkum přináší řadu nových otázek a výzev v oblasti navrhování nových knihovnických služeb, především zaměřených na to, jak bychom mohli v knihovnách vysokou míru důvěry a důvěryhodnosti proměnit v efektivní službu čtenářům.

Literatura

BILLÉDI, Ibolya, 1989. The Status and Social Prestige of the Library and Information Profession: An International Survey. *IFLA Journal* [online]. **15**(4), 324–329 [cit. 2021-07-21]. Dostupné z: [doi:10.1177/034003528901500411](https://doi.org/10.1177/034003528901500411).

BLOOMFIELD, Barry, 1995. Seeing Ourselves as Others See Us: the Image of Libraries and Librarians. *Library History* [online]. **11**(1), 63–75 [cit. 2021-07-21]. Dostupné z: [doi:10.1179/lib.1995.11.1.63](https://doi.org/10.1179/lib.1995.11.1.63).

CARMICHAEL, JAMES V., 1992. The Male Librarian and the Feminine Image: A Survey of Stereotype, Status, and Gender Perceptions. *Library and Information Science Research*. **14**(4), 411–436.

EVA, Nicole, Mê-Linh LÊ a John SHERIFF, 2021. Less money, less children, and less prestige: Differences between male and female academic librarians. *The Journal of Academic Librarianship* [online]. **47**(5), 102392 [cit. 2021-07-21]. Dostupné z: [doi:10.1016/j.acalib.2021.102392](https://doi.org/10.1016/j.acalib.2021.102392).

HANZLOVÁ, Radka, 2020. *Důvěra k vybraným institucím veřejného života – září 2020* [online]. [vid. 2021-07-21]. Dostupné z: <https://cvvm.soc.cas.cz/tiskove-zpravy/politicke/politicke-ostatni/5311-duvera-k-vybranim-institucim-verejneho-zivota-zari-2020>.

HORRIGAN, John B., 2016. *Libraries 2016* [online]. B.m.: Pew Research Center. Dostupné z: https://www.pewresearch.org/internet/wp-content/uploads/sites/9/2016/09/PI_2016.09.09_Libraries-2016_FINAL.pdf.

HORRIGAN, John B., 2017. *How People Approach Facts and Information* [online]. B.m.: Pew Research Center. Dostupné z: https://www.pewresearch.org/internet/wp-content/uploads/sites/9/2017/09/PI_2017.09.11_FactsAndInfo_FINAL.pdf.

ISHII, K., MARKMAN, K. M., ARNOW, H., a S. CARR, 2021. „Nobody Really Knows What We Do“: Exploring the Organizational and Occupational Identification of Academic Librarians. *Communication Studies*, **72**(5), 866–882. Dostupné z: <https://doi.org/10.1080/10510974.2021.1975146>.

JENNINGS, Eric, 2016. The librarian stereotype: How librarians are damaging their image and profession. *College & Undergraduate Libraries* [online]. **23**(1), 93–100 [vid. 2021-07-21]. Dostupné z: [doi:10.1080/10691316.2016.1134241](https://doi.org/10.1080/10691316.2016.1134241).

Katedra informačních studií a knihovnictví, 2020. *Jaká je prestiž knihovnického povolání?* [online]. [cit. 2021-07-21]. Dostupné z: <https://kisk.phil.muni.cz/aktualne/aktuality/jaka-je-prestiz-knihovnickeho-povolani>.

- LEMIRE, Sarah, Stephanie J. GRAVES, Sarah BANKSTON a Jennifer WILHELM, 2021. Similarly different: Finding the nuances in first year students' library perceptions. *The Journal of Academic Librarianship* [online]. **47**(4), 102352 [cit. 2021-07-21]. Dostupné z: [doi:10.1016/j.acalib.2021.102352](https://doi.org/10.1016/j.acalib.2021.102352).
- LEWANDOWSKY, Stephan, Ullrich K. H. ECKER a John COOK, 2017. Beyond Misinformation: Understanding and Coping with the „Post-Truth“ Era. *Journal of Applied Research in Memory and Cognition* [online]. **6**(4), 353–369 [cit. 2021-07-21]. Dostupné z: [doi:10.1016/j.jarmac.2017.07.008](https://doi.org/10.1016/j.jarmac.2017.07.008).
- LONG, Dallas, 2011. Latino Students' Perceptions of the Academic Library. *The Journal of Academic Librarianship* [online]. **37**(6), 504–511 [cit. 2021-07-21]. Dostupné z: [doi:10.1016/j.acalib.2011.07.007](https://doi.org/10.1016/j.acalib.2011.07.007).
- MACEK, J. a Alena MACKOVÁ, 2018. *Trust in Media in a Fragmented Media Environment: The Case of the Czech Republic*. <https://doi.org/10.13140/RG.2.2.20137.03686>
- MAJID, Shaheen & Azim HAIDER, 2008. Image problem even haunts hi-tech libraries: Stereotypes associated with library and information professionals in Singapore. *Aslib Proceedings*, **60**(3), 229–241. <https://doi.org/10.1108/00012530810879105>.
- OLBRICHOVÁ, Alice. Moderní knihovna je obývánkem města. *Literární noviny*. 15. 02. 2010, **21**(7), 10.
- ROTHWELL, Alison, 1990. The Image of Librarians. *Library Management* [online]. **11**(1), 25–56 [vid. 2021-07-21]. Dostupné z: [doi:10.1108/01435129010005685](https://doi.org/10.1108/01435129010005685).
- SEALE, Maura a Rafia MIRZA, 2019. Empty Presence: Library Labor, Prestige, and the MLS. *Library Trends* [online]. **68**(2), 252–268 [cit. 2021-07-21]. Dostupné z: [doi:10.1353/lib.2019.0038](https://doi.org/10.1353/lib.2019.0038).
- SIN, Sei-Ching Joanna a Pertti VAKKARI, 2015. Perceived outcomes of public libraries in the U.S. *Library & Information Science Research* [online]. **37**(3), 209–219 [cit. 2021-07-21]. Dostupné z: [doi:10.1016/j.lisr.2015.04.009](https://doi.org/10.1016/j.lisr.2015.04.009).
- STILL, Julie, 1998. The role and image of the library and librarians in discipline-specific pedagogical journals. *The Journal of Academic Librarianship* [online]. **24**(3), 225–231 [cit. 2021-07-21]. Dostupné z: [doi:10.1016/S0099-1333\(98\)90043-X](https://doi.org/10.1016/S0099-1333(98)90043-X).
- SULLIVAN, M. Connor, 2019. Leveraging library trust to combat misinformation on social media. *Library & Information Science Research* [online]. **41**(1), 2–10 [vid. 2021-07-21]. Dostupné z: [doi:10.1016/j.lisr.2019.02.004](https://doi.org/10.1016/j.lisr.2019.02.004).
- TEVIS, Ray a Brenda TEVIS, 2005. *The image of librarians in cinema, 1917–1999*. Jefferson, N. C: McFarland & Co. ISBN 9780786421503.
- VAKKARI, Pertti a Sami SEROLA, 2012. Perceived outcomes of public libraries. *Library & Information Science Research* [online]. **34**(1), 37–44 [cit. 2021-07-21]. Dostupné z: [doi:10.1016/j.lisr.2011.07.005](https://doi.org/10.1016/j.lisr.2011.07.005).
- WARDLE, Claire a Hossein DERAKHSHAN, 2017. *Information disorders: Toward an interdisciplinary framework for research and policy making* [online]. Council of Europe report DGI(2017)09. Strasbourg: Council of Europe. Dostupné z: <https://tverezo.info/wp-content/uploads/2017/11/PREMS-162317-GBR-2018-Report-desinformation-A4-BAT.pdf>.
- WENG, Cathy a David C. MURRAY, 2020. Faculty perceptions of librarians and library services: Exploring the impact of librarian faculty status and beyond. *The Journal of Academic Librarianship* [online]. **46**(5), [cit. 2021-07-21]. Dostupné z: [doi:10.1016/j.acalib.2020.102200](https://doi.org/10.1016/j.acalib.2020.102200).

Příloha: Postoje ke knihovnám: dotazníkové šetření

V následujícím dotazníku se vás budeme ptát na vaše postoje ke knihovnám. Pokud se vás ptáme na vaše zkušenosti s knihovnami, myslíme tím jakékoliv knihovny – tedy knihovny městské, krajské nebo třeba univerzitní.

1. Nakolik důvěřujete následujícím institucím?

- soudům
- policii ČR
- armádě
- tisku
- televizi
- rádiu
- odborům
- církvím
- knihovnám
- neziskovým organizacím
- vysokým školám
- bankám
- internetu
- průzkumům veřejného mínění
- politickým stranám a hnutím

Možnosti odpovědi:

- > rozhodně důvěřuji
- > důvěřuji
- > spíše důvěřuji
- > spíše nedůvěřuji
- > nedůvěřuji
- > rozhodně nedůvěřuji
- > nevím/nechci odpovědět

2. Jak moc souhlasíte s následujícími tvrzeními?

- Knihovny jsou ideologicky a politicky neutrální.
- V knihovnách pracují kompetentní knihovníci schopní ověřovat informace.
- Informace, které knihovny poskytují, považují za důvěryhodné.
- Pokud si nejsem jistý, jestli je informace pravdivá, obrátím se na knihovníka v nejbližší knihovně.
- Knihovnictví jako profesi považují za důvěryhodnou.
- Internetové vyhledávače zcela nahradily knihovny jako hlavní zdroj informací.
- Knihovny jsou místem setkávání se s novými technologiemi.
- Knihovny a knihovníci pomáhají lidem v rozhodování, kterým informacím mohou věřit.
- Knihovníci jsou odborníci na orientaci ve velkém množství různých informací.
- Knihovny nenabízejí nic, co bych nezvládl sám nebo s pomocí internetu.

Možnosti odpovědi:

- > zcela souhlasím
- > souhlasím
- > spíše souhlasím
- > spíše nesouhlasím
- > nesouhlasím
- > zcela nesouhlasím
- > nevím/nechci odpovědět

3. Na seznamu jsou uvedena některá povolání. Vyberte povolání, jehož si vážíte nejvíce, a dejte mu 99 bodů. Pak vyberte takové, jehož si vážíte nejméně, a obodujte je číslem 1. Poté postupujte odshora dolů a všem zbývajícím přiřadte body od 2 do 98 podle osobního uvážení.

- lékař/ka
- vědec/vědkyně
- všeobecná sestra/všeobecný ošetřovatel
- učitel/ka na vysoké škole
- učitel/ka na základní škole
- soudce/soudkyně
- projektant/ka
- soukromý/á zemědělec/zemědkyně
- policista/policistka
- programátor/ka
- voják/vojačka z povolání
- truhlář/ka
- starosta/starostka
- majitel/ka malého obchodu
- účetní
- knihovnik/knihovnice
- profesionální sportovec/sportovkyně
- manažer/ka
- stavební dělník/dělnice
- bankovní úředník/úřednice
- ministr/yně
- prodavač/ka
- novinář/ka
- sekretář/ka
- farář/ka
- uklízeč/ka
- poslanec/poslankyně

4. Když se rozhodujete, nakolik důvěřujete následujícím zdrojům informací?

- informace od národní tiskové agentury (např. ČTK)
- informace ze sociální sítě (např. Facebook, Twitter, Instagram)
- informace od rodiny nebo přátel
- informace z internetových blogů a obdržených e-mailů
- informace z veřejné knihovny nebo od knihovníků
- informace ze soukromých médií (např. Nova, Prima)
- informace od veřejnoprávních médií (např. ČT, ČRo)
- informace z odborných publikací a vědeckých výzkumů
- informace od politiků
- informace z vládních zdrojů
- informace od poskytovatelů zdravotní péče

Možnosti odpovědí:

- > rozhodně důvěřuji
- > důvěřuji
- > spíše důvěřuji
- > spíše nedůvěřuji
- > nedůvěřuji
- > rozhodně nedůvěřuji
- > nevím/nechci odpovědět

5. Jak si ověřujete informace v případě, že si nejste jisti, jestli jsou pravdivé?

- Ověřuji na diskuzních fórech.
- Ověřuji u známých nebo rodiny.
- Ověřuji v tištěných médiích (noviny, časopisy).
- Ověřuji v online médiích.
- Ověřuji na sociálních sítích.
- Ověřuji v knihovně.
- Ověřuji v odborné literatuře (knihy, odborné časopisy).

Možnosti odpovědí:

- > rozhodně ověřuji
- > ověřuji
- > spíše ověřuji
- > spíše neověřuji
- > neověřuji
- > rozhodně neověřuji
- > nevím/nechci odpovědět

6. Jak moc souhlasíte s následujícími tvrzeními?

- Je pro mne snadné poznat, zda zprávy, které v médiích sleduji, jsou důvěryhodné.
- Informace se vždy snažím ověřovat z více zdrojů.
- Když si pročítám nějakou novou informaci, zajímám se o jejího autora a jeho odbornost.
- Nepravdivé nebo zkreslené informace se na internetu objevují velmi často.
- Stresuje mne velké množství informací, které v dnešní době existuje.
- Když si pročítám nějakou novou informaci, zajímám se o médium, ve kterém byla informace publikována.

Možnosti odpovědí:

- > zcela souhlasím
- > souhlasím
- > spíše souhlasím
- > spíše nesouhlasím
- > nesouhlasím
- > zcela nesouhlasím
- > nevím/nechci odpovědět

7. Nyní vám nabídneme několik tvrzení o knihovnách. Do jaké míry podle vás následující tvrzení o knihovnách platí?

- Knihovny jsou pilíře demokracie, vzdělanosti a kultury.
- Knihovny podporují u mladých lidí jejich kreativitu.
- Knihovny pomáhají propojovat lidi a tvořit komunitu.
- Knihovny poskytují příležitost pro vzdělávání lidem všech věkových kategorií.
- Knihovny poskytují bezpečný prostor pro smysluplné trávení volného času pro všechny.
- Lidé mohou využívat prostoru knihoven pro své vlastní aktivity.
- V knihovnách seženu literaturu, kterou potřebuji.
- Knihovny jsou v dnešní době již zbytečné.

Možnosti odpovědí:

- > zcela platí
- > platí
- > spíše platí
- > spíše neplatí

- > neplatí
- > zcela neplatí
- > nevím/nechci odpovědět

8. Nyní vám nabídneme několik tvrzení o rolích knihoven. Nakolik s těmito tvrzeními souhlasíte?

- Knihovny by měly poskytovat kvalitní literaturu.
- Knihovny by měly vzdělávat veřejnost.
- Knihovny by se měly veřejně vyjadřovat k politické situaci.
- Knihovny by měly nabízet možnost ověření informací.
- Knihovny by měly potvrzovat či vyvracet pravdivost informací, které se šíří v médiích.
- Knihovny by měly nabízet přístup na internet a do placených databází.
- Knihovny by měly vytvářet klidné a bezpečné prostředí pro studium a hledání informací.
- Knihovny by měly být společenským centrem obcí a komunit.
- Knihovny by měly pořádat koncerty a vernisáže výtvarných děl.

Možnosti odpovědí:

- > zcela souhlasím
- > souhlasím
- > spíše souhlasím
- > spíše nesouhlasím
- > nesouhlasím
- > zcela nesouhlasím
- > nevím/nechci odpovědět

9. Zamyslete se, jaké jsou podle vás dnes knihovny v České republice. Zajímá nás nyní váš názor na knihovny obecně. Z následující dvojice charakteristik vždy vyberte tu, která podle vás více současné české knihovny více charakterizuje.

Dvojice charakteristik:

- zábavné – nudné
- obyčejné – výjimečné
- pestré – jednotvárné
- inovativní – tradiční
- bezpečné – nebezpečné
- světové – provinční
- významné – podružné
- přátelské – nepřátelské
- moderní – klasické
- odborné – laické

10. Jak často jste v minulém roce navštěvoval/a knihovnu?

Možnosti odpovědí:

- alespoň 1x týdně
- alespoň 1x za dva týdny
- alespoň 1x za měsíc
- alespoň 1x za tři měsíce
- alespoň 1x za půl roku
- alespoň 1x za rok
- méně často
- nenavštěvuji knihovnu

11. Jak často navštěvujete webové stránky nebo využíváte elektronické služby knihovny?

Možnosti odpovědí:

- alespoň 1x týdně
- alespoň 1x za dva týdny
- alespoň 1x za měsíc
- alespoň 1x za tři měsíce
- alespoň 1x za půl roku
- alespoň 1x za rok
- méně často
- nenavštěvuji webové stránky knihovny

12. Když si vzpomenete na své návštěvy knihoven v posledním roce, jaké služby knihovny jste využil/a?

Možnosti odpovědí:

- půjčení knihy
- samostatné studium, čtení
- návštěva kulturní akce v knihovně
- návštěva vzdělávací akce v knihovně
- využití technologie (tisk, skenování, internet...)
- ověřování informací
- konzultace s knihovnicí/knihovníkem (doporučení, nalezení knihy, odborná konzultace)
- využití prostoru či zázemí knihovny
- jiné, jaké:

13. Jakou knihovnu jste v uplynulém roce navštěvoval/a nejčastěji?

Možnosti odpovědí:

- obecní nebo městská knihovna
- krajská knihovna
- Národní knihovna ČR
- Moravská zemská knihovna
- odborná knihovna (Národní technická knihovna, Národní lékařská knihovna ...)
- univerzitní knihovna
- jiná, jaká:

ZBIEJCZUK SUCHÁ, Ladislava, Jáchym KUBÁČEK, David LACKO a Ondřej HUDEČEK. Prestiž, image, důvěryhodnost a komunitní role knihoven: průzkum postojů veřejnosti ke knihovnám. *Knihovna: knihovnická revue*. 2021, **32**(2), 35–56. ISSN 1801-3252.